

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת יתרו

מי שמאמין לא מקנא...

גיליון מס' 33

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת יתרו

מי שמאמין לא מקנא...

הבית הקטן והעלוב שבקצה השכונה נהרס עד היסוד. אחריו באו הדחפורים והרסו גם את הבית שלידו, ואחריו את הבית הסמוך, וגם את זה שלצידו. הם מחקו כמעט מחצית מהבתים שברחוב. הם עצרו ליד הבית שלו, הבית העלוב שהוא שוכר בדמי מפתח כבר שלושים שנה. השטח הענק שהיה פעם מחצית משכונת המגורים העלובה הוקף בגדר גבוהה, "סכנה, כאן בונים!" הכריזו שלטים אדומים גדולים וגירו את סקרנותו של השכן.

"מה בונים כאן?" ביקש האיש לברר ולא קיבל תשובה, מעטה של חשאיות אפף את כל תהליך הבניה, אף אחד לא רצה לספר לו מה מתרחש מתחת לאף שלו. רק אחד הפועלים שבא לבקש קצת מים קרים לחש לו שבורוקובסקי, המיליארדר הבריטי בונה לו כאן אחוזה. "הוא רוצה לחיות בשקט!" ככה אומרים, "הוא לא רוצה שאף אחד ידע!".

"בורוקובסקי!" השם הזה צלצל לו בראש כמו אלף פעמונים. הוא נזכר בילד השמנמן, שהיה בא לבית הספר שלו כל בוקר עם מכונת מפוארת כשנהג במדים וכפפות לבנות פותח לו את הדלת וסוחב אחריו את הילקוט ותיק האוכל. הוא נזכר, איך כבר אז כשהיה ילד קטן ועני בבריטניה הוא רצה להתחלף עם בורקובסקי ולחיות במקומו. בסוף הוא הגיע לפה עם ההורים שלו, ונתקע לכל החיים בשכונה העלובה הזאת, בלי כסף, בלי אגורה.

העיניים שלו ברקו בקנאה ובחמדנות טהורה כשמשאיות פרקו בזה אחר זה את חומרי הבניה שהובאו ביבוא מיוחד מספרד ואיטליה. הבנייה התקדמה בקצב מטורף, עשרות פועלים עבדו במרץ ובלי הפסקה.

"בורוקובסקי רוצה את הבית מוכן עוד השנה", לחש לו עוד אחד מהפועלים ברגע של הפוגה למים קרים, "והוא משלם בהתאם!" אמר הפועל והוציא מכיסו סיגריה אמריקאית איכותית. "כמה הייתי רוצה להיות במקום הבורוקובסקי הזה!" אמר האיש לאשתו כשהפועלים החלו לצפות את הבית בציפוי שיש איטלקי מדהים. "חבל שאני לא בורוקובסקי!" אמר שוב כשהגננים התחילו לטפל בחצר הענקית של האחווה, והפכו אותה לגינה פורחת בצבעים מרהיבים. "הלוואי והייתי בורוקובסקי!" אמר כשהבריכה הגדולה שבאחוזה התמלאה במים צלולים.

"אני רוצה גם!" צעק האיש כשהמשאיות התחילו להגיע ופועלים חרוצים פרקו בזהירות את הריהוט הכבד אל תוך האחווה. "למה לא אני?! למה?!" התמרמר כשמכונת מרצדס מבריקה חנתה בפתח האחווה, ושני משרתים במדים שלפו מתוכה את בורוקובסקי והניחו אותו על כסא הגלגלים שלו. "לא תודה!" הרים האיש את עיניו למרום, מול רגליו המשותקות של בורוקובסקי, "תודה שאני לא בורוקובסקי!"...

*

בפרשת השבוע נאמר: "לא תחמוד בית רעך, לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך". ידועה השאלה: כיצד אפשר לצוות את האדם לא לחמוד? זה לא מעשה אלא מחשבה שעוברת בלב, הרי זה משהו שקורה בלי שליטה...

ועוד, אחרי שהתורה כבר אמרה "בית רעך" אשת רעך" "עבדו" וכו', מדוע צריכה התורה לכתוב "וכל אשר לרעך"? הרי ברור שהאיסור לחמוד חל על הכל והרשימה הזאת היא דוגמא לדברים שאסור לחמוד.

אחרי שקראנו את הסיפור, התשובה ברורה... איך אפשר לא לחמוד? תחשוב על "כל אשר לרעך"...

כשאדם חומד את של השני, וחושב כי אילו היה מתחלף איתו הוא היה מאושר, עליו לקחת משקפת טובה יותר, ולהסתכל על התמונה על כל פרטיה. כשאדם חומד את המכונת של השני ורוצה להיות במקומו, שרק ייקח בחשבון גם את כל מכלול הצרות מהם הוא סובל, ויעשה חושבים האם גם בהם הוא מעוניין, אי אפשר לקחת רק מה שמוצא חן בעיניך...

בעצם, הדיבור הראשון והאחרון קשורים זה בזה...
כשאדם מאמין שה' הוא האלוקים, שהכל מאת ה' – הוא לא חומד את מה שאינו שלו ולא מקנא באחרים.

*

כתוב במשנה בפרקי אבות (ד', כ"ח): "הקנאה, התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם".

מהי קנאה? ממה היא נובעת?

כל הקנאה הרעה נובעת מחסרון אמונה וגאווה, שהאדם חושב שהקב"ה לא חילק את הברכה והשפע בצורה נכונה, ויש דברים ששייכים לו ונמצאים אצל אחרים ולכן הוא מקנא בהם.
וכך כותב ה"ארחות צדיקים":

"הקנאה באה מגריעות הנפש. אם הוא מקנא ביופיו של אדם, או בגבורתו, או בעשרו, הרי אינו חפץ במה שגזר הבורא יתברך. וזה דומה לעבד שיש לו תלונות על מעשה אדוניו ואינו מתרצה בענייני אדוניו – אין זה עבד נאמן. וכל שכן שאין להתרעם על הבורא יתברך, אשר כל מעשיו ישרים ונכוחים, שאין להרהר אחריו".

מדוע הקנאה מוציאה את האדם מהעולם?

כדי להבין זאת, נתבונן בתוצאות הקנאה.

הקנאה מובילה לכעס, עצבות ותחושה של חוסר ערך עצמי.

כעס – על האדם שאנחנו מקנאים בו, כעס או גם אכזבה מעצמנו על שאנחנו מקנאים, ולעתים גם כעס על הקב"ה שכביכול "מפלה" ביננו לבין חברינו. וכעס, כידוע, עלול להביא לריחוק ולפירוד.

עצבות וחוסר עשייה - הקנאה עלולה לעורר בנו את תחושת העצבות.
עצבות על כך ש"לאדם השני הולך יותר טוב ממני"...
עצבות, כידוע, עלולה להביא לחוסר חשק לעשות ולפעול, ללאות
ולעצלות. לעתים הדבר גם עלול להביא לתחושת ייאוש: "אם כולם
מצליחים ואני לא, כנראה שאין לי סיכוי"...
מתוך כך המרץ לעשות - דועך.
תחושת חוסר ערך - הקנאה בזולת עשויה להביא אותנו לחוש חסרי
ערך. ההשוואה לזולת מפחיתה, לפחות בהרגשה שלנו, את הערך
שלנו, את הדימוי העצמי שלנו בעיני עצמנו.
"אם הוא כל כך מצליח, כנראה שאני לא ממש שווה"...
תוצאות הללו ממחישות באופן ברור, כי הקנאה יכולה להזיק לנו
ולגרום לתחושות לא טובות בלב.

*

-הקנאה הרסנית-

עד כמה הקנאה הרסנית, זאת ניתן ללמוד מהקדמת הגאון רבי אברהם
יצחק גליק (שהיה מגדולי הפוסקים), לספרו באר יצחק על מס' גיטין, שם מביא
סיפור שקרה איתו.
הוא מספר כי בהיותו ילד קטן, אביו היה יהודי תמים וירא שמים מופלג,
ושלחו ללמוד אצל מלמד מסויים אשר לימד כמה וכמה ילדים. בין
התלמידים נמנו שלושה ילדים של רב מופלג, ואותו רב רצה שבניו
יגדלו בתורה ממש, ולכן לאחד קרא על שם השל"ה הקדוש, ולאחד
קרא על שם ה"קצות החושן" וכך עם השלישי. אולם הוא נוכח לראות
כי בניו חלשים, ועל אף שהמלמד השקיע זמן רב עמהם - לא עשו חיל
בלימודם. בנוסף ראה, כי הילד אברהם יצחק עולה ומתעלה בלימודיו,
ומרוב קנאה הלך למלמד ושיכנע אותו שיאמר לאבי הילד כי בנו חלש
ולא מסוגל ללמוד גמרא, וכדי שחלילה לא יצא לתרבות רעה, ביקש
מהמלמד שילמד עימו רק חומש ומשניות וקצת הלכה.

ואכן המלמד פנה לאביו ואמר כפי שהרב לימד אותנו. האב פרץ בבכי מר ואמר: "חשבתי שבני יצא מורה הוראה, אך מה אעשה, אם כך נגזרה הגזירה אקבל אותה". ומאותו היום למד עמו המלמד רק חומש ומשניות, וכשהגיע זמן לימוד הגמרא היה שולח אותו בחוץ להסתובב באין מפריע.

לימים חלה המלמד, והגיע מלמד מחליף במקומו, וראה איך הילד אברהם יצחק יוצא החוצה בזמן לימוד הגמרא, ושאל את הילדים: "למה הילד מסתובב בחוץ?", והם אמרו לו: "ילד זה הוא מסכן וחלש כישרונות, ורק מחזיקים אותו קצת במשניות וחומש". ניסה המלמד ללמוד עם הילד קצת גמרא, וראה שהוא גאון ממש. הלך לאבי הילד וסיפר לו: "ראה, בנך גאון ולמה דוחים אותו בידיים?". סיפר לו האב מה אמר המלמד, הלך המלמד השני למלמד הראשון, ולאחר חקירה ודרישה נודעו לו הדברים, ומאז שלחו את הילד ללמוד במקום אחר והצליח מאוד בלימודיו, עד שיצא גאון מופלג. הרי שכוח הקנאה עלול להרוס כל חלקה טובה, גם אצל אנשים גדולים.

(מתוך בית ומנוחה להגה"צ ר' משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח ישיבת קמניץ)

*

שלמה המלך ע"ה אומר: "לב מרפא ורקב עצמות קנאה" (משלי י"ד ל') ומבאר רבינו יונה ד"ל: אין צריך לומר כי משמן בשרו ירזה מן הקנאה, אלא כי גם העצמות שהם קשים ירקבו מחולי הקנאה. וערך ענין הקנאה בהפוך הוא ענין "לב מרפא", לפי שזה חיי בשרים וזה רקב עצמות". המשגיח של ישיבת קמניץ הגאון רבי משה אהרן שטרן זצ"ל היה אומר: הקנאה היא מדה שאוכלת את האדם ללא תועלת. וזה שאמרו "רקב עצמות קנאה", והיינו שמרקיב את העצמות ואין בו תועלת רק הפסד. וביאר רבינו בחיי ד"ל, מדוע המשיל שלמה המלך את הקנאה לרקב בעצמותיו, לומר לך, כמו שבעצמות אם נהיה רקב אין לו תרופה, ולא כשאר בשר שיש לו תרופה, כי מידת הקנאה שאין לה תרופה.

רעיון מעניין מובא בשם הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל (בספר תפארת רפאל)
על הפסוק בו מבקש יוסף מאחיו: "והעליתם את עצמותי מזה", כך אמר
להם יוסף: בעוד מספר שנים תווכחו לראות שלא היה בלבי כל קנאה
ושנאה כלפיכם. וזאת כאשר ימצאו האחים את עצמותיו של יוסף כשהם
שלימים, ולא שלט בהם "רקב עצמות קנאה".

*

-אין סיבה לקנא-

באחת משיחותיו הזכיר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל עובדה
ביהודי שהלך עם פנים נפולות ופגש אותו הגאון רבי שלמה זלמן
אויערבאך זצ"ל ושאל אותו: מה קרה לך? מדוע פניך נפולות כל כך?
והשיב אותו יהודי לרבי שלמה זלמן כי הוא מקנא בפלוני על המעלות
שיש לו, ובפלוני על דברים אחרים שיש לו, ולכן פניו נפולות. אמר לו
רבי שלמה זלמן: "תשמע ידידי, אין בכל העולם, אין בכל כדור הארץ,
אפילו בן אדם אחד ששייך לקנא בו!"

*

יהודי נכנס למרן הרב שטיינמן זצ"ל וסיפר שהוא מעוניין לקנות רכב
חדש ויוקרתי, אך אשתו חוששת שהדבר יגרום לאנשים לקנאה ולעין
הרע. הרב הביט ביהודי בפליאה ושאל: "האם יש מסכת אחת בש"ס
שאתה יודע על בוריה?"

"לא" השיב היהודי.

"אולי פרק אחד שאתה יודע על בוריו?"

"לא"...

"אולי סוגיה אחת שאתה שולט בה לפני ולפנים?"

"לא"...

"אם כך", השיב הרב, "אני לא מצליח להבין למה אתה חושב שמישהו

עשוי לקנא בך"...

*

תפרגן - תבורך ...

בספר משלי (י"א, כ"ה) נאמר: "נפש ברכה תדושן".
ובפירושו של הגאון מוילנא שם, הוא מסביר את שלש המילים הללו, וזה
לשונו: נפש ברכה תדושן - כי "תדושן" הוא משמועה טובה, ומחמת זה
שמח לבו וידושנו עצמותיו, כמו שכתוב "שמועה טובה תדשן עצם".
וזהו "נפש ברכה", כלומר, מי שמברך לכל אדם וחפץ בטובתם ואינו
מקנא בהם ומחמת זה ישמח לב של בני אדם וידשן עצמי שומעיו
המתברכין - לכן גם הוא ידושן! היפוך המקנא, "ורקב עצמות קנאה".
עד כאן לשונו.

נאמר בפסוק ש"רקב עצמות - קנאה", כלומר: תיאור מה שקורה
כשאדם מקנא בשני על כך שיש לו יותר, ומקרין רגשות שליליים כלפיו.
רגשות אלו אופפים את האדם שמקנא, ומגדירים את האווירה שסביבו.
והרגשות הללו - אליו הם חודרים, ומרקיבים את העצמות שלו.
וזו הכוונה: "רקב עצמות - קנאה".
וההיפך מזה: "נפש ברכה תדושן".
להיות "מדושן", היינו להרגיש את ההרגשה הנפלאה ביותר של שמחה
אינטנסיבית, כמו שנאמר "שמועה טובה תדשן עצם".
ומה מביא את ההרגשה הזו?
להיות "נפש ברכה".

כאשר רצוני בכך שיהיו לזולת רק שמחה וטובה וברכה, ואינני מקנא
בטובה שלו. אדרבה, אני רוצה שהוא יהיה "מדושן" מרוב טובה, הרגשות
החיוביים הללו אופפים אותי, ומגדירים את האווירה שסביבי.
והרגשות הללו מחלחלים לתוכי, ואותה הרגשה של "מדושן" שחיפשתי
עבור הזולת... זו תהיה ההרגשה שתמלא את ליבי.
ולכן, מי שיש לו "נפש ברכה" - הוא עצמו "ידושן"!
כל מה שאדם רוצה שיגיע אל השני - זה עצמו בדיוק מה שיגיע גם
אליו. אם נחפש תמיד כיצד להביא שמחה לזולת - נביא על עצמנו
שמחה וטוב לבב.

עלינו ללמד את ילדנו/תלמידנו לפרגן אחד לשני, לשמוח בשמחת השני. כשחבר שואל שאלה טובה, כשחבר ניצח במשחק- תפרגן לו, תשמח איתו וכך יהיה לך טוב יותר.

*

קנאה נובעת, בין היתר, מתחושת קיפוח: "גם אני רוצה! זה לא פייר... למה לו הולך בקלות ולי לא?"

כלומר, תחושת הקיפוח מתעוררת מתוך השוואה שאדם עושה בינו לבין חברו. כשהאדם משווה עצמו לשני, ויוצא "מופסד", הוא מקנא, רוצה גם, ומרגיש שזה לא הוגן.

כיצד נעזור לילדים לא לקנא?

נסביר להם שוב ושוב שלעולם אדם אינו יכול "לקחת" משהו השייך לחברו, בין אם מדובר בכבוד, בין בכסף, בין בתפקיד, בין במעמד חברתי - לכל אדם יש את מה שהוא אמור לקבל, ואף אחד אינו יכול לגעת אפילו ב"טיפה" ממה שיש לו.

שמעתי פעם שאפשר להסביר זאת על ידי משל למשפך:

נדמיין כי בשמים למעלה ישנו משפך גדול, שמעניק שפע ליקום. לכל אדם ישנו צינור אישי משלו, ובכל פעם הקב"ה מכניס דבר אחר לצינור של אדם מסוים. לאחד הוא שופך שמחה, לשני אהבה, לשלישי עושר, בהתאם למה שמיועד לו. הוא שופך כמות מדויקת לכל אדם, וכמות זו אינה קשורה לכמות אותה מקבל השני, לכל אחד צינור מיוחד משלו ואי אפשר "לגנוב" מהשני. כך יוצא, שעצם העובדה שחבר שלי מצליח במשהו זה לא לוקח ממני שום דבר! ההצלחה של האחר אינה תלויה או קשורה בי. מה ששלו-שלו, ומה ששלי - שלי.

בנוסף, כל שפע מותאם לתפקיד ולייעוד האישי.

לכל אדם ישנו תפקיד מסוים לעשות בעולם, ישנם ניסיונות אישיים שהוא צריך לעבור בעולם, וממילא כל מה שהוא מקבל, או לא מקבל, מותאם לו ולתוכנית האישית שלו בחיים.

הקב"ה מעניק לכל אדם את מה שהוא צריך על מנת שיוכל למלא את
שליחותו בצורה הטובה ביותר.
השפע שלנו, התכונות שלנו, ההצלחות והכישלונות שלנו, כל אלו
מותאמים לנו באופן אישי, באופן שיהיה הכי טוב עבורנו.
כאשר האדם ממלא את תפקידו על פי רצון השם הוא מאושר ושמח,
הוא אינו מתבלבל כאשר הוא רואה מישהו טוב יותר או מוצלח יותר, כי
הוא מבין שההצלחה האמיתית היא בעבודת המידות, וכי להשלמת
עולמו הפנימי הוא אינו זקוק למוצלחות של הזולת.
מי שמאמין בעצמו, מאמין שה' נתן לו כוחות ויכולות – לא מקנא בחברו.

*

סוחר אחד בא לתנות את צערו לפני רבי מאיר מפרמישלאן זצ"ל,
על כך שאדם אחר פתח חנות זהה לשלו, סמוך לחנותו, והוא חושש
שתצטמצם ותיגרע פרנסתו.
האדמו"ר ענה לו במשל: מן הסתם הזדמן לך לראות פעם סוס, בעת
שהוא שותה מים מהאגם. הסוס מרכין את ראשו לשתות ואז רוקע
ברגליו. מדוע הוא עושה זאת?
הסוס, בשעה שהוא מרכין את ראשו אל מי האגם – משתקפת דמות
ראשו במים. הסוס לא מכיר את עצמו... הוא מעולם לא הסתכל
במראה... הוא רואה לנגד עיניו סוס אחר, שעולה לקראתו מתוך המים,
ומאיים לשתות את מי האגם...
הסוס, עינו צרה בסוס האחר, שלא ייקח לו מהמים... ולכן הוא רוקע
ברגליו בכל פעם שהוא מרכין את ראשו, כדי לגרש את הסוס השני...
הביט האדמו"ר בסוחר במאור פנים ואמר לו: "אנחנו שאיננו סוסים, אלא
יהודים מאמינים בני מאמינים אנחנו, איננו נוהגים כמנהג הסוס.
אנחנו יודעים, שאין אדם נוגע במוכן לחבירו"...
האמונה בה' והידיעה שהכל בא ממנו, בהשגחה ובצדק, הן שיכולות
למנוע קנאה.

*

כתוב בגמרא (שבת פ"ח ע"א):

במעמד הר סיני הקב"ה כפה עליהם (על עם ישראל) הר כגיגית ואמר: אם אתם מקבלים את התורה - מוטב. ואם לא - שם תהיה קבורתכם. ידועה השאלה: היה צריך לומר "כאן" תהיה קבורתכם? אולי אפשר לומר כך: אם אדם מקבל את התורה - מבין שהכל מאת ה' - מוטב. ואם לא - כל חייו ירדוף אחרי מה שיש "שם" - אצל השני. וה"שם" הזה - זאת הקבורה שלו...

*

תרופה לקנאה...

כתב המהר"ל (באר הגולה, עמ' ע"ג): "כי כאשר הוא בעולם הזה מה שמסודר לו מן עולמו וממזלו שהוא דר בו - מוכן לו ולא לאחרים כלל, וכן מה שיש לאחרים אינו מוכן לו כלל. ובזה הוא ניצל מן הקנאה שלא יחפוץ מה שיש לאחר, רק ישמח בחלקו מה שראוי לו מעולמו אשר נתן לו השם יתברך שמו". כלומר, השמח בחלקו - לא מקנא. שמח בני בחלקך...

שבת שלום!

השבוע העלון מוקדש:

לרפואת-

רחל בת יפה

לעילוי נשמת-

מלכה בת רחל

ב"ה יש ביקוש גדול להגדלת כמות ההפצה של העלון.
גם אתה יכול לקחת חלק בהוצאות ולהיות שותף בזיכוי הרבים.

ניתן להקדיש את העלון לרפואה, הצלחה ולעילוי נשמה.

לתרומות: בנק דיסקונט סניף 510 מס' חשבון: 68415.

תזכו למצוות!

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com